

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та
інших законів щодо надання можливості судам, органам суддівського
врядування, іншим державним органам та установам системи
правосуддя отримувати благодійну, в тому числі гуманітарну
допомогу в період воєнного або надзвичайного стану»
*(реєстр. № 9047 від 22.02.2023 р.)**

Метою законопроекту є забезпечення доступності правосуддя для кожної людини шляхом надання можливості судам, органам суддівського врядування, іншим державним органам та установам системи правосуддя отримувати благодійну, в тому числі гуманітарну допомогу в період воєнного або надзвичайного стану, а також протягом трьох років із дня припинення чи скасування воєнного стану (відповідно до пояснювальної записки).

Положення проекту суперечать статті 130 Конституції України, не відповідають змісту Європейського консенсусу щодо гуманітарної допомоги (2007 р.) (European Consensus on Humanitarian Aid)¹ та не узгоджуються з нормами інших законів України з питань гуманітарної та благодійної допомоги.

Законопроектом пропонується доповнити частину першу статті 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» абзацом другим, відповідно до якого визнати можливість позабюджетного фінансування судів, органів та установ системи правосуддя, а також абзацом третім, яким передбачити право судів, органів та установ системи правосуддя в період дії воєнного та надзвичайного стану отримувати благодійну, в тому числі гуманітарну допомогу з метою забезпечення доступності правосуддя для кожної особи.

Розглянувши законопроект, вважаємо слушним висловити такі пропозиції.

Зауваження концептуального характеру.

Відповідно до статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів шляхом визначення в Державному бюджеті України окремо видатків на утримання судів. Одним із засобів забезпечення незалежності суддів і здійснення судочинства є виключно державне фінансування судової влади, про що Конституційний Суд України зазначав у своїх рішеннях – від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004, від 3 червня 2013 року № 3-рп/2013, від 4 грудня 2018 року № 11-р/2018 тощо², – а також неодноразово наголошував на тому, що саме держава повинна забезпечувати судову владу належними ресурсами в достатній кількості для того, щоб запобігти будь-якому сторонньому впливу.

¹ European Consensus on Humanitarian Aid, 2007. URL: https://ec.europa.eu/echo/who/humanitarian-aid-and-civil-protection/european-consensus_en (дата звернення: 14.03.2023)

² Каталог юридичних позицій Конституційного Суду України (за рішеннями, висновками). Розділ 5.5.2.6.4. Незалежність. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/55264-nezalezhnist> (дата звернення: 14.03.2023)

Окрім того, у Висновку Консультативної ради європейських суддів про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів № 1 (2001) зазначається основна гарантія незалежності судових органів – бюджетне забезпечення фінансування судової влади.

Таким чином, пропоновані законопроектom зміни до статті 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» потенційно створюють загрозу залежності від донорів фінансової допомоги, що суперечить принципу незалежності правосуддя.

Окремі зауваження стосуються темпоральних критеріїв пропозицій законопроектu. В положеннях абзацу другого статті 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» такі критерії відсутні, що не корелюється з назвою законопроектu.

Запропоновані зміни до частини другої статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», якими пропонується до сфери благодійної діяльності віднести розвиток та сприяння доступності правосуддя для кожної особи, викликає заперечення, оскільки така пропозиція не враховує організаційно-правові відмінності між різними видами діяльності, обумовленими функціями, що здійснює держава.

Варто зауважити, що визнання суду, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя отримувачами та / або набувачами гуманітарної допомоги не корелюється з розумінням гуманітарної допомоги, яке міститься в європейському законодавстві та законодавстві України. Так, гуманітарну допомогу розглядають основним засобом надання допомоги постраждалим від бойових дій, а також як короткочасну надзвичайну допомогу, що підтримує роботу базових служб порятунку держави, на території якої відбувається збройний конфлікт. У цілому гуманітарна допомога надається у формі: продовольства та продовольчої підтримки; засобів гігієни, одягу, взуття та інших товарів першої необхідності; медичної допомоги та психосоціальної підтримки; водопостачання та водовідведення; притулку; аварійного ремонту інфраструктури або розбирання зруйнованої інфраструктури; освіти тощо³.

Види ризиків ухвалення законопроектu.

Урахування наведених зауважень дозволить уникнути таких ризиків:

- невідповідності Конституції України, європейським стандартам у сфері гуманітарної допомоги;
- порушення принципу незалежності та неупередженості суддів;
- корупційних ризиків;
- утворення правових колізій між нормативними положеннями щодо порядку отримання, надання, оформлення, розподілу, контролю та відповідальності за

³ Council Regulation (EC) № 1257/96 of 20 June 1996 concerning humanitarian aid. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996R1257> (дата звернення: 14.03.2023)

цільове використання гуманітарної допомоги й положеннями Закону «Про судоустрій і статус суддів».

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*